

*Куцос О. І.,**кандидат філософських наук,**докторант кафедри слов'янських мов**Українського державного університету імені Михайла Драгоманова*

АКСІОЛОГІЧНИЙ ВИМІР ОСОБИСТІСНИХ РИС У МОВНІЙ СВІДОМОСТІ УКРАЇНЦІВ, УЙГУРІВ ТА ХАНЬЦІВ: КОМПАРАТИВНИЙ АНАЛІЗ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ПСИХОЛІНГВІСТИЧНОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ

Анотація. Стаття присвячена аналізу результатів психолінгвістичного експерименту, орієнтованого на виявлення аксіологічного виміру особистісних рис у мовній свідомості українців, уйгурів та ханьців. Збір даних для психолінгвістичного експерименту здійснювався наступним чином: респонденти мали скласти список, по-перше, із десяти найкращих, найбільш позитивних людських якостей, по-друге, із десяти найгірших, найбільш негативних рис людського характеру. Завдання для українців було подане українською мовою, для ханьців та уйгурів – китайською. Значущими визнавалися реакції з частотністю $\geq 0,5\%$. Методологія аналізу отриманих даних, окрім статистичної обробки, включала їхній розподіл та інтерпретацію у відповідності до розробленої нами класифікації: усі риси характеру представляються як такі, що відображують поведінково-реактивні («Як реагувати?»), емоційно-чуттєві («Що відчувати?»), соціально-культурні («Як взаємодіяти?») та філософсько-світоглядні («Яким бути?») особливості. Результати дослідження представлені за такою структурою: 1) демонстрація ієрархії людських цінностей / антицінностей для представників трьох націй; 2) виявлення спільних цінностей / антицінностей для українців, уйгурів та ханьців; 3) виявлення позитивних та негативних рис характеру, що є важливими для представників певної національності; 4) якісно-кількісний розподіл реакцій учасників експерименту як таких, що відображують поведінково-реактивні, емоційно-чуттєві, соціально-культурні чи філософсько-світоглядні особливості. Показано, що проведений психолінгвістичний експеримент дозволяє скласти узагальнений ідеалізований портрет людини, який відповідає ціннісній картині українців, уйгурів і ханьців.

Ключові слова: мовна свідомість, особистісні риси, психолінгвістичний експеримент, цінності, антицінності, українці, уйгури, ханьці.

Постановка проблеми. Увага до національного компоненту людської свідомості в умовах швидкої глобалізації втілюється не тільки в аналізі значущих соціокультурних джерел, але і в обробці даних міжнаціональних психолінгвістичних експериментів. Емпіричні дослідження органічно поєднуються з теоретичними і не тільки значно збагачують їх, але й уточнюють та корегують, адже є відображенням найсучасніших національних візнь, очікувань та сподівань.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження публікацій, присвячених національним особливостям, виявило, що в основному вони можуть бути згруповані за такими напрямками: 1) філософський аналіз підґрунтя етнічної сві-

домості (В. В. Малявін [1], Цзан Сяоуей [2], Л. А. Чвир [3], М. Ф. Юрій [4]); 2) соціокультурний вимір національних особливостей (О. М. Готліб [5], М. Гране [6], Дж. Дотчер [7], В. В. Малявін [1], Ю. Д. Руденко [8], О. С. Стражний [9], Цзан Сяоуей [2], Л. А. Чвир [3], М. Ф. Юрій [4]); 3) історичний базис формування і розвитку етнічної специфіки (М. Гране [6], В. В. Малявін [1], О. С. Стражний [9], М. Ф. Юрій [4]). Інакше кажучи, більшість досліджень сконцентрована на вивченні письмових пам'яток та аналізі культурологічної інформації. Незважаючи на достатню кількість теоретичних розробок, емпіричних досліджень, присвячених національній мовній свідомості, значно менше, отже, загальна наукова картина виявляється неповною. Саме тому ми звернулися до методологічного апарату психолінгвістики.

Постановка завдання. У даній статті представлено результати дослідження, присвяченого аксіологічному виміру особистісних рис у мовній свідомості українців, уйгурів та ханьців. Психолінгвістичний експеримент полягав у наступному: студентам було запропоновано скласти список, по-перше, із десяти найкращих, найбільш позитивних людських якостей, по-друге, із десяти найгірших, найбільш негативних рис людського характеру. Завдання для українців було подане українською мовою, для ханьців та уйгурів – китайською. Слід зазначити, що в підсумку не всі списки налічували по десять пунктів, до того ж інколи опитувані відповідали не одним словом, а характеризували ті чи інші якості описово. Разом із тим, абсолютна більшість студентів виконала завдання правильно, що й дало нам змогу вважати експеримент успішним.

Опитування українських студентів було здійснено у 2015 р. на базі Сумського державного університету (м. Суми, Україна), опитування китайських студентів – у 2019 р. на базі Експериментальної середньої школи (м. Корла, СУАР, Китай). Вік учасників експерименту – від 16 до 31 року. Від українців отримано 162 анкети (з них 87 від чоловіків, 75 від жінок), від уйгурів – 82 анкети (з них 24 від чоловіків, 58 від жінок), від ханьців – 257 анкет (з них 110 від чоловіків, 107 – від жінок). Значущими визнавалися реакції з частотністю $\geq 0,5\%$.

Виклад основного матеріалу. Методологія аналізу отриманих даних, окрім статистичної обробки, включала їхній розподіл та інтерпретацію у відповідності до розробленої нами класифікації. Досліджуючи феномен національного характеру, ми з'ясували, що його найважливішими компонентами є поведінково-реактивний, емоційно-чуттєвий, соціально-культурний та філософсько-світоглядний [10]. Саме тому вважаємо доціль-

ною і обґрунтованою класифікацією рис характеру як таких, що відображають поведінково-реактивні, емоційно-чуттєві, соціально-культурні та філософсько-світоглядні особливості.

В узагальненому вигляді особистісні риси, які відображають поведінково-реактивні особливості, позначають те, що людина робить або не робить, дії або їхню відсутність як прояв реакції на життєві обставини та події. Прикладом позитивних рис характеру, що позначають поведінково-реактивні особливості, є *активність, відповідальність, наполегливість, працьовитість, старанність* тощо, прикладом негативних – *боягузтво, грубість, зарозумілість, лицемірство, лінь* тощо. Інакше кажучи, особистісні риси, що відображають поведінково-реактивні особливості, відповідають на питання «Як реагувати?»

Особистісні риси, що позначають емоційно-чуттєві особливості, відображають те, що людина відчуває або не відчуває у відповідь на життєві обставини на події. До позитивних рис характеру, що позначають емоційно-чуттєві особливості, можна віднести *життєрадісність, оптимізм, почуття гумору, сердечність, чуйність* тощо, до негативних – *байдужість, жадібність, заздрість, ненависть, нетерпимість* тощо. Таким чином, зазначена група людських якостей відповідає на питання «Що відчувати?»

Риси характеру, що відображають соціально-культурні особливості, позначають дії та властивості, які проявляються у міжособистісних взаєминах. Можна сказати, що це відповідь або її відсутність як реакція на іншу особу чи соціальну групу. Прикладом позитивних особистісних рис, що позначають соціально-культурні особливості, є *ввічливість, взаємодопомога, гостинність, дружжелюбність, щирість* тощо, прикладом негативних – *невихованість, негостинність, недобррозичливість, неповага, роз'єднаність* тощо. В широкому сенсі риси характеру, які позначають соціально-культурні особливості, відповідають на питання «Як взаємодіяти?»

Особистісні риси, які позначають філософсько-світоглядні особливості, відображають те, якою людина є сама по собі, її глибинну психічну суть, ментальність. До позитивних рис відносяться *відданість, вірність, доброта, самостійність, справедливість* тощо, до негативних – *безчесність, егоїзм, забобонність, користолобство, підступність* тощо. Таким чином, ця група людських якостей відповідає на питання «Яким бути?»

Слід зробити дві важливі ремарки: по-перше, запропонована класифікація не має чітко окреслених меж, тому що людські якості та властивості є надто багатограним феноменом для однозначної типологізації; по-друге, розподіл на позитивні та негативні особливості теж не завжди збігається не тільки у представників різних народів, але і в осіб, що належать до однієї національної спільноти. Разом із тим, проведений аналіз дозволяє накреслити узагальнену світоглядну картину окремих націй, охарактеризувати аксіологічний вимір особистісних рис у мовній свідомості українців, уйгурів і ханьців.

Звернемося до розгляду позитивних рис характеру. Ієрархія найкращих людських якостей з точки зору українців виглядає наступним чином: *чесність* (7,15%), *доброта* (6,67%), *щирість* (4,59%), *сміливість* (3,87%), *відповідальність* (3,28%), *чуйність* (2,62%), *вірність* (2,50%), *терплячість* (2,21%), *працьовитість* (2,21%), *ввічливість* (1,85%), *пунктуальність* (1,73%), *любов* (1,49%), *взаємодопомога* (1,31%), *дружелюбність* (1,31%), *цілеспрямованість* (1,31%), *повага* (1,25%), *добррозичливість* (1,19%), *стриманість* (1,13%), *сердечність* (1,01%),

спокій (1,01%), *щедрість* (1,01%), *почуття гумору* (0,89%), *гостинність* (0,77%), *дбайливість* (0,77%), *наполегливість* (0,77%), *відкритість* (0,77%), *життєрадісність* (0,72%), *розум* (0,72%), *надійність* (0,66%), *справедливість* (0,66%), *вихованість* (0,60%), *креативність* (0,60%), *сила* (0,60%), *самостійність* (0,54%).

Найбажаніші людські риси з точки зору уйгурів групуються таким чином: *доброта* (5,50%), *згуртованість* (5,30%), *сердечність* (5,20%), *сміливість* (4,99%), *працьовитість* (4,59%), *дружелюбність* (4,08%), *відповідальність* (3,98%), *послужливість* (3,77%), *чесність* (3,47%), *щирість* (3,36%), *гостинність* (3,26%), *терплячість* (2,85%), *стриманість* (2,55%), *взаємодопомога* (2,45%), *чуйність* (1,83%), *передбачуваність* (1,43%), *ретельність* (1,43%), *законослухняність* (1,33%), *повага* (1,33%), *пунктуальність* (1,12%), *ініціативність* (1,02%), *раціональність* (1,02%), *любов* (0,92%), *слухняність* (0,92%), *добррозичливість* (0,71%), *спокій* (0,71%), *колективізм* (0,61%), *любов до співу* (0,51%), *любов до танців* (0,51%).

На думку ханьців, найкращі особистісні риси представлені наступним чином: *доброта* (4,24%), *сміливість* (3,98%), *сердечність* (3,90%), *згуртованість* (3,50%), *працьовитість* (3,39%), *чесність* (2,99%), *відповідальність* (2,82%), *готовність надати допомогу* (2,74%), *дружелюбність* (2,37%), *щирість* (2,37%), *стриманість* (2,09%), *взаємодопомога* (1,64%), *терплячість* (1,64%), *гостинність* (1,58%), *повага* (1,36%), *оптимізм* (1,30%), *старанність* (1,27%), *законослухняність* (1,21%), *добррозичливість* (1,13%), *чуйність* (1,13%), *патріотизм* (1,07%), *прагнення прогресу* (1,02%), *передбачуваність* (0,85%), *шанування батьків* (0,73%), *активність* (0,71%), *ініціативність* (0,65%), *пунктуальність* (0,65%), *довіра* (0,62%), *раціональність* (0,56%), *відданість* (0,51%), *самовпевненість* (0,51%).

Аналізуючи подану інформацію, слід зазначити, що загалом опитувані навели 55 позитивних людських якостей із частотністю $\geq 0,5\%$. Найбільшу цінність для всіх учасників експерименту мають *взаємодопомога, відповідальність, гостинність, добррозичливість, доброта, дружжелюбність, повага, працьовитість, пунктуальність, сердечність, сміливість, стриманість, терплячість, чесність, чуйність, щирість*. Отже, аксіологічний вимір людських якостей для українців, уйгурів та ханьців стосується, перш за все, рис характеру на позначення поведінково-реактивних та соціально-культурних особливостей, тобто тих, які регламентують способи дії індивіда як невід'ємної частини соціуму. Разом із тим, ціннісні виміри особистісних рис на позначення емоційно-чуттєвих та філософсько-світоглядних особливостей представників різних націй перетинаються значно менше. На нашу думку, це чітко підкреслює універсальність «золотого правила моралі», яке регламентує поведінку людини, проте нічого не каже про її внутрішню сутність, не регулює душевного життя і світобачення.

Спільними тільки для українців та уйгурів цінностями є *любов* та *спокій*, що відображають риси характеру на позначення емоційно-чуттєвих та поведінково-реактивних особливостей. Спільними тільки для уйгурів та ханьців є *передбачуваність* і *раціональність*, тобто вияви філософсько-світоглядної сфери. Особистісні риси, що поєднували б тільки українців та ханьців, не виявлені.

Тільки для українців характерне визнання значущості *вихованості, вірності, життєрадісності, креативності,*

надійності, наполегливості, почуття гумору, розуму, самостійності, сили, справедливості, цілеспрямованості, щедрості. Тільки уйгури зазначили важливість таких особистісних рис, як *колективізм, любов до співу, любов до танців, послужливість, ретельність, слухняність*. Тільки ханьці відмітили цінність *активності, відданості, готовності надати допомогу, довіри, оптимізму, патріотизму, прагнення прогресу, самовпевненості, старанності, шанування батьків*.

Проведений аналіз виявив, що для українців найвищу цінність мають позитивні риси, що відображують філософсько-світоглядні особливості людини: на десять зафіксованих найменувань особистісних рис припадає 21,41% реакцій респондентів. На одну сходинку нижче міститься група рис на позначення поведінково-реактивних особливостей: в її рамках знаходяться дев'ять найменувань із 16,98% реакцій учасників експерименту. Третє місце посідають риси характеру, що відображують соціально-культурні особливості: на дев'ять позначень людських якостей припадає 13,88% реакцій опитаних. Останнє місце посідають риси характеру, що входять до групи емоційно-чуттєвих особливостей: вони налічують шість одиниць із 7,50% реакцій. Вищезазначене свідчить про те, що для українців позитивні риси найбільшою мірою пов'язані з тим, якою людина є за своїм ментальним, психічним станом, за власним світоглядом.

Для уйгурів найбільш значущими виявилися риси характеру на позначення поведінково-реактивних та соціально-культурних особливостей. В першому випадку на одинадцять найменувань припадає 25,49% реакцій, у другому випадку на дев'ять найменувань припадає 24,97% реакцій. В меншій мірі виражені риси характеру на позначення філософсько-світоглядних та емоційно-чуттєвих особливостей – чотири найменування та 11,42% реакцій у першому випадку, п'ять найменувань та 8,97% реакцій у другому випадку. Таким чином, для уйгурів позитивні риси найбільшою мірою проявляються в тому, як людина реагує на все, як вона вчиняє, яку поведінку демонструє.

Для ханьців найвищою цінністю є позитивні риси, що втілюють соціально-культурні особливості: на сім найменувань припадає 29,56% реакцій учасників експерименту. На другому місці – особистісні риси, які відображують поведінково-реактивні особливості: на десять випадків фіксується 18,41% реакцій. Третє місце посідають риси характеру, у яких втілюються філософсько-світоглядні особливості: на десять одиниць припадає 13,10% реакцій. Останнє місце у ціннісному вимірі посідають риси характеру, які відображують емоційно-чуттєві особливості: на три одиниці припадає 6,33% реакцій. Отже, для ханьців позитивні риси найбільшою мірою пов'язані з характером взаємодії людини з соціумом.

Звернемося до розгляду негативних особистісних рис. На думку українців, найгірші людські риси характеру групуються таким чином: *злість* (5,34%), *лінь* (4,84%), *егоїзм* (4,84%), *зздрість* (3,71%), *боязуство* (3,39%), *брехливість* (2,77%), *черствість* (2,58%), *жадібність* (2,33%), *безчесність* (2,26%), *безсердечність* (1,89%), *безвідповідальність* (1,76%), *підступність* (1,76%), *неповага* (1,63%), *нетерпимість* (1,57%), *байдужість* (1,57%), *жорстокість* (1,51%), *лицемірство* (1,51%), *підлість* (1,26%), *зрада* (1,26%), *агресивність* (1,13%), *нестримність* (1,07%), *дурість* (0,94%), *грубість* (0,94%), *непунктуальність* (0,94%), *користолюбство* (0,88%), *гордия* (0,69%),

ненависть (0,69%), *нечесність* (0,69%), *невихованість* (0,63%), *неохайність* (0,63%), *зарозумілість* (0,50%), *лестоці* (0,50%).

Згідно з результатами опитування уйгурів, негативні людські якості представлені таким чином: *бунтарство* (7,21%), *лінь* (6,54%), *безчесність* (5,70%), *черствість* (5,70%), *боязуство* (5,54%), *злість* (4,87%), *підступність* (4,19%), *безсердечність* (3,86%), *неслухняність* (3,52%), *нестримність* (2,35%), *безвідповідальність* (2,35%), *себелюбство* (2,35%), *злочинність* (2,01%), *непередбачуваність* (1,85%), *забобонність* (1,34%), *егоїзм* (1,17%), *неповага* (1,01%), *атеїзм* (0,84%), *зарозумілість* (0,84%), *раціональність* (0,84%), *альтруїзм* (0,67%), *бездушність* (0,67%), *безініціативність* (0,67%), *жадібність* (0,67%), *індивідуалізм* (0,67%), *колективізм* (0,67%), *негостинність* (0,67%), *непунктуальність* (0,67%), *взаємодопомога* (0,50%), *грубість* (0,50%), *забіякуватість* (0,50%), *недбалість* (0,50%), *дратівливість* (0,50%).

З точки зору ханьців, найгірші особистісні риси можуть бути представлені наступним чином: *безчесність* (5,93%), *лінь* (5,89%), *боязуство* (4,36%), *підступність* (4,20%), *черствість* (3,93%), *злість* (3,46%), *квалливість* (2,98%), *себелюбство* (2,63%), *безсердечність* (2,47%), *безвідповідальність* (2,39%), *неслухняність* (2,39%), *нестримність* (2,00%), *жадібність* (1,73%), *злочинність* (1,61%), *непередбачуваність* (1,45%), *зарозумілість* (1,30%), *негостинність* (1,26%), *неповага* (1,22%), *бездушність* (1,02%), *егоїзм* (0,86%), *індивідуалізм* (0,82%), *забобонність* (0,79%), *хвилювання* (0,71%), *запальність* (0,71%).

Учасники експерименту навели 53 найменування негативних рис характеру із частотністю $\geq 0,5\%$. Представники усіх трьох національностей вважають антицінностями такі особисті риси, як *безвідповідальність, безсердечність, безчесність, боязуство, егоїзм, жадібність, зарозумілість, злість, лінь, неповага, нестримність, підступність, черствість*. Згідно з нашою класифікацією, найбільш значимими антицінностями є ті, що означають поведінково-реактивні особливості, дещо меншою мірою – філософсько-світоглядні. Таким чином, важливим для українців, уйгурів та ханьців є те, як не слід реагувати і яким не слід бути. Разом із тим, емоційно-чуттєві та соціально-культурні антицінності не мають чіткої регламентації, що свідчить про допустимість ширшої варіативності індивідуальних ознак, ніж загальноприйнятої поведінки.

Антицінностями, спільними для українців та уйгурів, є *грубість і непунктуальність*, тобто поведінково-реактивні особливості. Уйгурів і ханьців об'єднує негативне ставлення до таких рис, як *бездушність, індивідуалізм, негостинність, непередбачуваність, неслухняність та себелюбство*, тобто в основному поведінково-реактивні та соціально-культурні особливості. Антицінностей, спільних лише для українців та ханьців, не виявлено.

Тільки українці визначили такі антицінності, як *агресивність, байдужість, брехливість, гордия, дурість, жорстокість, заздрість, зрада, користолюбство, лицемірство, лестоці, невихованість, ненависть, неохайність, нетерпимість, нечесність, підлість*. Тільки для уйгурів характерне негативне ставлення до таких рис, як *альтруїзм, атеїзм, безініціативність, бунтарство, взаємодопомога, дративливість, забіякуватість, колективізм, недбалість*. Тільки для ханьців характерне неприйняття таких антицінностей, як *запальність, квалливість, хвилювання*.

Не можна оминати увагою той факт, що неединичне визнання уйгурами негативними таких явищ, як *альтруїзм* та *взаємодопомога*, свідчить про наявність неочевидного, додаткового смислового навантаження цих цілком позитивних у загальному розумінні феноменів. Таке становище виразно свідчить про те, що будь-яка класифікація лише приблизно окреслює межі ціннісної сфери: в певний час у певному суспільстві можуть з'явитися фактори, які стирають межу між цінностями та антицінностями, а інколи й міняють їх місцями.

Проведений аналіз виявив, що для українців найбільшою антицінністю є риси характеру, що відображують поведінково-реактивні особливості: на тринадцять найменувань припадає 26,33% реакцій. Друге місце посідають негативні риси на позначення філософсько-світоглядних особливостей: дев'ять випадків співвідносяться з 15,84% реакцій. На третьому місці – особистісні риси, які відображують емоційно-чуттєві особливості: на вісім найменувань припадає 13,58% реакцій. Найменш значущими виявилися антицінності на позначення соціально-культурних особливостей: двом випадкам відповідає 2,26% реакцій. Отже, загалом для українців негативні риси найбільшою мірою пов'язані з тим, як не треба вчиняти.

Для уйгурів антицінності на позначення поведінково-реактивних і філософсько-світоглядних особливостей майже однакові: в першому випадку чотирнадцятьом найменуванням відповідає 31,72% реакцій, у другому – одинадцятьом найменуванням відповідає 31,54% реакцій. Негативні риси на позначення емоційно-чуттєвих особливостей налічують три випадки та 5,20% реакцій, на позначення соціально-культурних особливостей – п'ять випадків та 3,52% реакцій. Таким чином, для уйгурів негативні риси людського характеру пов'язані, перш за все, з тим, як не треба вчиняти і яким не треба бути.

У ханьців ставлення до негативних людських рис подібне до того, що демонструють українці. Так, найбільшими антицінностями є риси характеру на позначення поведінково-реактивних особливостей: на дев'ять випадків припадає 27,40% реакцій. Друге місце посідають людські якості, що виражають філософсько-світоглядні особливості: на сім найменувань припадає 18,74% реакцій. На третьому місці знаходяться антицінності на позначення емоційно-чуттєвих особливостей: п'ятьом випадкам відповідає 6,64% реакцій. Найменш вираженими антицінностями представляються риси характеру, що позначають соціально-культурні особливості: на три найменування припадає 3,30% реакцій. Таким чином, для ханьців негативні людські риси найбільшою мірою пов'язані з тим, як не треба вчиняти.

Висновки і пропозиції. Підсумовуючи вищесказане, зазначимо, що проведений психолінгвістичний експеримент дозволяє скласти узагальнений ідеалізований портрет людини, який відповідає ціннісній картині представників різних націй. Важливість та значущість вивчення та розуміння аксіологічного виміру національного характеру складно переоцінити у сучасному світі, орієнтованому на розвиток всебічних, у тому числі соціокультурних, контактів між різними країнами та народами. Знання та розуміння соціальних, психологічних та культурних відмінностей забезпечує міцні зв'язки між країнами та народами на основі взаємної поваги та прийняття.

Література:

1. Малявин В.В. Китайская цивилизация. Москва; Апрель; АСТ, 2000. 632 с.
2. Zang Xiaowei. Uyghur Conceptions of Family and Society. London, New York: Routledge, 2019. 188 p.
3. Чвырь Л.А. Обряды и верования уйгуров в XIX–XX вв.: очерки народного ислама в Туркестане. Москва: Восточная литература РАН, 2006. 288 с.
4. Юрій М.Ф. Етногенез українського народу. Київ: Кондор, 2007. 264 с.
5. Готлиб О.М. Этнология Китая (ханьцы). Обрядность и символика основных этапов жизни. Москва: ВКН, 2020. 106 с.
6. Гране М. Китайская цивилизация. Москва: Алгоритм, 2018. 478 с.
7. Daucher J. Down a Narrow Road: Identity and Masculinity in a Uyghur Community in Xinjiang China. Harvard University Asia Center, 2009. 350 p.
8. Руденко Ю.Д. Український національний характер: сутність, витоки і шляхи формування в учнів і студентів. Біла Церква: Час Змін Інформ, 2019. 312 с.
9. Стражний О.С. Український менталітет: Ілюзії. Міфи. Реальність. Київ: Книга, 2008. 366 с.
10. Кудос О.І. Контент-аналіз концепту «національний характер» // *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. 2021, Т. 32 (71). №5. С. 11–16.

Kutsos O. I. Axiological dimension of personal traits in linguistic consciousness of Ukrainians, Uyghurs and Hans: Comparative analysis of the results of a psycholinguistic experiment

Summary. The article is devoted to the analysis of the results of a psycholinguistic experiment aimed at identifying the axiological dimension of personal traits in the linguistic consciousness of Ukrainians, Uyghurs and Hans. Data collection for the psycholinguistic experiment was carried out as follows: the respondents had to make a list, first, of the ten best, most positive human qualities, and secondly, of the ten worst, most negative human character traits. The task for Ukrainians was given in Ukrainian, for Hans and Uyghurs in Chinese. Reactions with a frequency of $\geq 0.5\%$ were considered significant. The methodology of data analysis, in addition to statistical processing, included their distribution and interpretation in accordance with the classification developed by us: all character traits are presented as reflecting behavioral-reactive ("How to react?"), emotional-sensual ("What to feel?"), socio-cultural ("How to interact?") and philosophical-worldview ("How to be?") features. The results of the study are presented according to the following structure: 1) demonstration of the hierarchy of human values / anti-values for representatives of the three nations; 2) identification of common values / anti-values for Ukrainians, Uyghurs and Hans; 3) identification of positive and negative character traits that are important for representatives of a certain nationality; 4) qualitative-quantitative distribution of the reactions of the participants of the experiment as reflecting behavioral-reactive, emotional-sensual, social-cultural or philosophical-worldview features. It is shown that the conducted psycholinguistic experiment makes it possible to make a generalized idealized portrait of a person, which corresponds to the value picture of Ukrainians, Uyghurs and Hans.

Key words: linguistic consciousness, personality traits, psycholinguistic experiment, values, anti-values, Ukrainians, Uyghurs, Hans.